

ZULFIYA IJODIDA BADIY ODAM TALQINI

O'ringaliyeva Nurjayna O'razgaliy qizi

*Qoraqalpog'iston Respublikasi Nukus shahar 37-umumta'lim maktabining 11- sinf
o'quvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada shoira Zulfiya she'riyatida ma'lumot beriladi. Shoira Zulfiya she'rlarining mavzu ko'lamini, obrazlar olami tahlil qilinadi. Shuningdek, shoira Zulfiyaning poetik timsol yaratish mahorati she'rlari tahlili orqali o'z dinlashtiriladi. Zulfiya she'rlarining tahlili shuni ko'rsatadiki, she'rlarining ruhi va ohangini, mazmuni va yo'nalishini, avj pardasini, maqsad, g'oya va ideallarini umum insoniy fikr va tuyg'ular belgilaydi. Shu ma'noda, Zulfiya ijodining haroratini ta'minlagan omil ham undagi jo'shqin va faol insonparvarlik, poetik timsol, go'zal tuyg'ular olamidir.*

Kalit so'zlar: *ijod, asar, obraz, timsol, tabiat, manzara, kechinma, sevgi, borliq, tasvir*

Zulfiya ijodi, u yaratgan poetik asarlar hozirgi o'zbek she'riyatida muayyan ahamiyatga molikdir. Shoira Zulfiya ijodida xotin-qizlar mavzusining ko'p jihatlari teran yoritilishi, sevgi va hijron motivlarining haqqoniy badiiy tadqiq etilishi, tinchlik, xalqlar do'stligi g'oyalarning ancha ta'sirchan tarannum etilishi tahsinga sazovor. Ma'lumki, Zulfiya tomonidan yaratilgan asarlarda realistik tasvir tamoyillari kuchayganligi hamda poetik obrazlar olami kengayganligini ko'rsatadi. O'zbek adabiyotshunosligning dolzarb muammolaridan biri san'atkorning o'ziga xos, betakror badiiy olamini o'rganish bo'lib, bu masalaning teran atroflicha tadqiq qilinishi yozuvchining individual mahoratini ko'rsatishga, uning adabiyotimiz taraqqiyotidagi o'rnini belgilashga xizmat qiladi. Zulfiyaning poetik fikrlash tarzini jiddiy o'rganish, uning asarlaridagi obraz va obrazlilikning tabiati, xarakterini yana ham to'laroq ochish o'zbek she'riyatidagi katta bir turkum asarlar mohiyatini tushunishga imkon beradi.

Zulfiya ijodida o'zbek ayolining taqdiri muhim o'rin egallaydi, uning mamlakat hayotidagi faol o'rnini muhim ahamiyat kasb etadi. Zulfiya she'riyatida tabiatga hamda uning ajralmas qismi va yuqori cho'qqisi bo'lmish odamzotga nisbatan hayajonli sevgi bilan burkangan. Uning she'rlarida tabiat och ranglarda, yorqin bo'yoq va timsollarda gavdalanadi. Shoira go'zal hayotning muayyan tomonini badiiy tadqiq qilgan ekan, u asosiy e'tiborini inson qalbida kechayotgan ziddiyatlar, tuyg'ular tovlani shini ifodalashga qaratadi. U inson ruhiy olamini rang-barang ko'rinish vaziyatlarida badiiy tadqiq etib, shu orqali uning yaratuvchilik, bunyodkorlik hamda borliqdagi barcha sodir bo'lgan, bo'layotgan voqealarga mas'uliyat hissini oshirishga intiladi. Shu jihatlari bilan shoira Zulfiya Hamid Olimjon she'rlaridagi ba'zi poetik ifodalarni lirik tasvir yo'nalishiga singdirib yuboradi:

Kecha jimjit: ko'p go'zal kecha,
Qaraysan-u suqing kiradi.
Yonadi gul, jilmayar g'uncha,
Yellar g'ir-g'ir esib turadi.

Zulfiyaning oliyanoblik, jasorat, haqqoniy xalq g'ururi, tabiat va insonga nisbatan samimiy tuyg'ular va hurmat, boy ranglar va kutilmagan yangi timsollar bilan bajarilgan lirikasi, kitobxon qalbini larzaga keltiradi, insoniyatning kelajakka bo'lga n ishonchini mustahkamlaydi. Zulfiyaning butun she'riy ijodi — O'zbekiston diyori ning ilhom madhiyasi, inson mehnati madhiyasi, sevgi va yerdagi adolat uchun madhiyasidir. Zulfiyaning qoyilmaqom ijod mehnatiga ko'p yillar bo'ldi, respublika hayoti va uning xalqi taqdirida katta o'zgarishlar sodir bo'ldi, lekin "sevgining alang ali kuchi" bugun ham o'quvchining qalbini isitadi, yuragini va ongini hayajonlantiradi. Mevaning toti u yetishgan og'ochga qanchalik bog'liq bo'lsa, ijodkorning bitganlari uning shaxsiyatiga ham shunchalik aloqadordir. Sobiq sho'ro davridagi ijodkorlar orasida Zulfiya she'riyati shu jihatdan, ayniqsa, ajralib turadi. Uning nozik chizgilar, go'zal tashbihlar bilan bir vaqtda "inson ruhiyatini g'ajib tashlay oladigan" ayriqliqdan tug'ilgan tiyiqsiz iztirob, taqdirning notantiligiga isyon aks etgan lirikasi shoiri shaxsiyati va ruhiyatidagi inja manzaralardir, deysh mumkin. Zulfiya ijodida hijron, sadoqat to'g'risidagi she'rlar salmoqli o'rin egallaydi. Bu – tabiiy hol. Negaki, u o'zining ikki kishi uchun yashagan uzoq umri davomida ayriliqning ellik ikki yillik yo'lini bosib o'tib, hijron kuychisi va sadoqat timsoliga aylandi. Shoiraning nihoyasiz ayriliqning hasratlari aks etgan she'rlarida baddinlik, umidsizlik, noshukurlik, so'ngsiz qayg'uga asirlik tuyg'ulari yo'q. Uning hijronzada she'rlarida suyguvchi, suygani bois ayriliqdan qattiq kuyguvchi, ammo hayotdagi yorug'liklarni ko'ra olguvchi va ko'rganiga shukronalik qilguvchi shoiri ayol sezimlari aks etgan. Zulfiyaning mashhur "Bahor keldi seni so'roqlab" asarida uning hijron mavzusidagi barcha boshqa she'rlaridagi kabi kuchli dard, chegarasiz hijron aks etgan. Ulkan insoniy alam, o'kinchning she'rga yo'g'irilgan samimiy ifodasi she'rxonning ko'nglini titratadi. Chunki titragan ko'ngilning manzarasi o'qirman ruhiyati va hissiyotini ham titratish tayin. She'rda ifoda etilgan shoiri, bahor, yel timsollarining bari sog'inch dardiga muhtalo. Ularning uchalasi ham o'rik gullariga maftun bo'lib, bahor yellarini "baxtim bormi deya" so'roqqa tutgan, shoirani-da, bahorni-da, yelni-da yaxshi ko'rgan jingala sochli xayolchan yigit Hamid Olimjonni birday sog'inishgan. Bu dard uch qayg'ukashni bir-biriga yaqinlashtiradi, ularni bir-birini suyashga, bir-birini tuyishga undaydi. Birinchi to'rtlik mazmun-mohiyati bilan she'rga kirish vazifasini o'taydi. Lirik qahramonning atrofidagi hamma narsa bahor qaytib kelganidan darak beradi. Tabiat marhamatli, unda fasllar aylanib kelaveradi. Ko'klam go'zalligiga burkangan olam –to'kis. Unda bultur bor bo'lgan narsalarning deyarli barchasi bu yil ham mavjud. Lekin lirik qahramon, bahorning o'zi va sarin yel uchun olam to'kis emas. Ular kimnidir qidiradi, topgisi keladi. She'rning ikkinchi bandida lirik qahramon izlayo

tgan odamining tabiati qandayligini tuydirishga diqqat qaratiladi:

Qancha sevar eding, bag'rim, bahorni

O'rik gullarining eding maftuni.

Har uyg'ongan kurtak hayot bergan kabi

Ko'zlaringga surtib o'parding uni.

XULOSA

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, Zulfiya lirikasi teran tafakkur va jo'shqin hissiyot vobastaligidan hosil bo'lgan she'riyatdir. Shoira lirik qahramoni ko'pda yuksak intellekt sohibasi ekanligi sezilib turadi. U biroz o'ychan, ba'zan falsafiy, ba'zida esa jiddiy va ta'sirchan. Shoira ma'naviy-ruhiy izlanishlarida, poetik timsol yaratish jarayonida his-tuyg'ular manzarasi, kechinma tarangligi, o'tkir dramatik va ziyat va kolliziyalar bo'rtib turadi. Unda makon va zamon chegarasining qamrovlarini keng, o'tmish, bugun va kelajak voqeligi inson taqdiri, ertasi bilan tasvirlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov N.Zulfiya. Ma'rifiy biografik asar. – T., G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2015.
2. Umurova G. (2014). Shoira Zulfiyaning badiiy olami. Monografiya. Toshkent, "Navro'z", 156 b.
3. Umurova G. (2018). Zulfiya lirikasida tuyg'ular tadriji // Xorijiy filologiya. – Samarqand, 4(4), B.83-88.
4. Umurova G. (2017). Zulfiya badiiy mahoratining ba'zi qirralari // O'zbek tili va adabiyoti. – Toshkent, 5(5), B.85-90.
5. Zulfiya. Adabiy o'ylar. – Toshkent: "Fan", 1985.
6. Zulfiya. Tong bilan shom aro. Saylanma. – Toshkent: SHarq, 2006. 168 b.
7. Mahmudova D. Halima. esse-qissa. Toshkent, "O'zbekiston", 2016.
8. G'afurov I. Zulfiya siymosi // Sharq yulduzi, 2015, №1. – B. 114-120.
9. Sharafiddinov O. Sizni sog'indim, Zulfiya opa! – Ijodni anglash baxti. – T., Sharq, 2004.
10. Hojjeva O. To'rt tanho. Toshkent, "O'zbekiston", 2013.